

יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו, ולא יעיר כל חמתו (תהלים עח, לח): [כי] אתה יי"י טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיך (שם פו, ה): צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת (שם קיט, קמב): תתן אמת ליעקב (ו) חסד צי לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם (מכה ז, כ): ברוך יי"י יום יום יעמ(ו)ס לנו הא-ל ישועתנו ועזרתנו⁴⁶ סלה (ע"פ תהלים סח, כ): יי"י צ-באות עמנו משגב לנו א-להי יעקב סלה (שם מו, ח ויב): יי"י⁴⁷ צ-באות אשרי אדם בוטח בך (שם פד, יג): יי"י הושיעה המלך יעננו ביום קראנו (שם כ, י):

ברוך א-להינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים⁴⁸ ונתן לנו תורת אמת. חיי צה עולם נטע בתוכנו. הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו צי יראתו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה.

כן יהי רצון מלפניך יי"י א-להינו וא-להי צי אבותינו שנשמור חוקיך בעולם הזה ונזכה ונחיה צי ונירש חיי העולם הבא. למען יזמרך כבוד ולא ידום יי"י א-להי לעולם אודך⁴⁹ (תהלים ל, ג) צט:

צד גם בכת"א צו"י, אבל בכת"מ ובפסוק אינה. והנה תוספת צו"י היא פרשנות הפסוק. ונר' כיון שנוסחי התפלה הן תורה שבעל פה (כותבי ברכות כשורפי תורה, תוספתא שנת יג, ד; שנת קטו, ז) לכן אמרו על דרך פרשנות שהיא תורה שבעל פה. והשווה נוסח בכת"מ "ורב" להשיע, במקור הברכות קטע 154 ובאברהם שם, וסדור מהרש"ם עמ' 409 תיבת ושלוח צו"י. צה חיי... בתוכנו, יסר בכת"מ. צו בלצנו, מ. צו ואלקי אבותינו. חסר בכת"א. ועי' בסדור מהרש"ם מפרעמישלא עמ' 20. צח ונירש טוב לשני ימות המשיח ולחיי, מ. צט יהיו לראש אמרי פי והגיון לצי לפניך יי"י לורי וגואלי, א. וכן יש ברמז"ס בנוסח התפלה, ובתכלאל.

⁴⁶ תיבת "ועזרתנו" אינה בכת"מ, ולא בפסוק, אבל כן היא גם במחזור ויטרי סי' צג. ועי' מהדו' רא"ג עמ' קכט אות ט. ועי' לפנינו בסוף שמונה עשרה "ישועתנו ועזרתנו סלה".
⁴⁷ פסוק ה' צ-באות אשרי אינו בכת"מ (ואמנם להלן נביא מקור לשני פסוקים אבל פסוק זה נמצא שם). וכנר' שיש כאן דילוג. ואסביר. בירושלמי ברכות פ"ה הל' א הוזכרו שני פסוקים "לעולם אל יהא הפסוק הזה זו מתוך פיד ה' צ-באות עמנו משגב לנו א-להי יעקב סלה... בשם רבי יוחנן וחברייא ה' צ-באות אשרי אדם בוטח בך...". ובקמחא דאבישונא (מהדו' אוצרנו עמ' 58) מדרש (לא נמצא לפנינו) בשם רבי עקיבא פסוק נוסף ה' הושיעה. וכן הוא בסדור טרין רפ"ה בפסוקי דזמרה בהגה בגליון, וכן בכ"י מחזור בני קנדי' שלשת הפסוקים ובהגה שם "אמר רבי עקיבא כל האומר שלשה פסוקים הללו שלשה פעמים בכל יום מובטח שאינו ניזוק כל אותו

היום, ור"ל בכוונה, מצאתי" (ומצאנוהו גם באוצר התפלות אשכנז בעץ יוסף עמ' 186, ובעמ' 532 בבשמים ראש לנ"ל, אבל שם הוא בשם הירושלמי. וכאמור ליתא שם. וכן באשכול מהדו' אלבק עמ' 11, הביא מהירושלמי רק ב' פסוקים. ומש"כ בשם בעל האשכול ברא"ה ברכות עמ' רכז מהדו' אהבת שלום ג' פסוקים, כנר' מקורו המדרש בשם רבי עקיבא).⁴⁸ התועים. תיבה זו מחוקה בכת"א (וכן בכת"מ) ואחריו יש תיבת "המינים". והוא מחמת הצנזורה, ובדומה לזה ברד"ק תהלים, ראה ארשת כרך ב (שנת תש"כ) עמ' 48. וכינו לנוצרים תועים, ראה גזירות אשכנז וצרפת (הברמן) עמ' נח, צה, קל.
⁴⁹ אין כאן מנהג אשכנז פסוקי בטחון (נרון הגנר; נטמו נה; וינמחו נד) ופסוק ה' חפץ. גם אינו בנוסח בני ספרד ובני רומא, ורשב"ן סיג'למסא. הכי מוקדם שמצאתים הוא במחז"ו הנ"ל, ועץ חיים מלונדון ח"א עמ' קכד.